

Stan poznania fauny łysczynek (Coleoptera: Kateretidae, Nitidulidae) Gór Świętokrzyskich

The state of knowledge about sap beetles (Coleoptera: Kateretidae, Nitidulidae) of the Świętokrzyskie Mts.

Andrzej LASOŃ¹, Marek BIDAS²

¹ ul. Wiejska 4B/85, 15-352 Białystok; e-mail: haptos@interia.pl

² ul. Mazurska 64/91, 25-345 Kielce; e-mail: zuk55@o2.pl

ABSTRACT: The state of knowledge on the sap beetles (Coleoptera: Kateretidae, Nitidulidae) of the Świętokrzyskie Mts. is presented. On the basis of data from references and gathered by authors 71 sap beetles species are listed, out of which 38 have not been reported previously.

KEY WORDS: Coleoptera, Kateretidae, Nitidulidae, faunistic, Świętokrzyskie Mts., Poland.

Do niedawna stan poznania fauny łysczynek (Coleoptera: Kateretidae, Nitidulidae) Gór Świętokrzyskich był praktycznie zerowy. Doskonale ilustruje to „Katalog fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1986), w którym wykazano z tej krainy zaledwie dwa gatunki Nitidulidae na 88 znanych z Polski. Są to: *Fabogethes brachialis* (ERICHSON, 1845) oraz *Astylogethes corvinus* (ERICHSON, 1845) (SZYMCZAKOWSKI 1973). Po ukazaniu się katalogu, przez długi czas na obszarze tym nie były prowadzone żadne badania, których przedmiotem byłby łysczynki. Dlatego też na przestrzeni pierwszych kilkunastu lat lista wzbogaciła się zaledwie o 1 gatunek – *Ipidia binotata* REITTER, 1875 (LASOŃ 1998). Dopiero badania w ramach waloryzacji ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich (BOROWSKI, MAZUR 2007) znacznie poprawiły dotychczasowy stan wiedzy. Łącznie w publikacjach wchodzących w skład tego projektu wykazano 1 gatunek Kateretidae oraz 26 gatunków Nitidulidae (RUTKIEWICZ 2007; BOROWSKI 2007; BYK 2007; MOKRZYCKI 2007).

Granice krainy „Góry Świętokrzyskie” przyjęto według „Katalogu fauny Polski” choć nie pokrywają się one z granicami fizyczno-geograficznymi mezoregionu „Góry Świętokrzyskie” (KONDRACKI 1998; BUCHHOLZ, BIDAS 2007).

Układ systematyczny i nazewnictwo przyjęto według najnowszego katalogu chrząszczy palearktycznych (LÖBL, SMETANA 2007). Zmiany w obrębie rodzaju *Meligethes* wynikają z najnowszej publikacji AUDISIO i współautorów (2009).

W oparciu o dane zawarte w piśmiennictwie i kolekcje autorów, wykazano z Gór Świętokrzyskich 7 gatunków Kateretidae (w tym 6 nowych dla tej krainy) oraz 64 gatunki Nitidulidae (z których 32 nie wykazano wcześniej z Gór Świętokrzyskich).

Następujące skróty oznaczają: AL – Andrzej LASOŃ, MB – Marek BIDAS, MW – Marek WANAT

Gatunki wcześniej wykazane

KATERETIDAE

Heterhelus solani (HEER, 1841) – (MOKRZYCKI 2007).

NITIDULIDAE

Cryptarcha undata (OLIVIER, 1790) – (BYK 2007)

Glischrochilus hortensis (FOURCROY, 1785) – (BYK 2007)

Glischrochilus quadriguttatus (FABRICIUS, 1776) – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)

Glischrochilus quadripunctatus (LINNAEUS, 1758) – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)

Glischrochilus quadrisignatus (SAY, 1835) – (BYK 2007)

Pityophagus ferrugineus (LINNAEUS, 1761) – (BYK 2007)

Eपुरaea (Eपुरaea) binotata REITTER, 1873 – (BYK 2007)

Eपुरaea (Eपुरaea) distincta (GRIMMER, 1841) – (BOROWSKI 2007)

Eपुरaea (Eपुरaea) fageticola AUDISIO, 1991 – (MOKRZYCKI 2007, jako *E. castanea* (DUFTSCHMIDT, 1825))

Eपुरaea (Eपुरaea) marseuli REITTER, 1873 – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007 jako *E. pusilla* (ILLIGER, 1798))

Eपुरaea (Eपुरaea) pallescens (STEPHENS, 1835) – (BYK 2007 jako *E. pale-scens* [sic.]

Eपुरaea (Eपुरaea) rufomarginata (STEPHENS, 1830) – (BYK 2007)

- Epuraea (Epuraea) variegata* (HERBST, 1793) – (RUTKIEWICZ 2007; BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Epuraea (Epuraeanella) neglecta* HEER, 1841 – (MOKRZYCKI 2007)
- Epuraea (Micruria) melanocephala* (MARSHAM, 1802) – (BYK 2007)
- Astylogethes corvinus* ERICHSON, 1845 – (SZYMCZAKOWSKI 1973)
- Brassicogethes aeneus* (FABRICIUS, 1775) – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Brassicogethes coracinus* (STURM, 1845) – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Brassicogethes subaeneus* (STURM, 1845) – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Brassicogethes viridescens* (FABRICIUS, 1787) – (BYK 2007)
- Fabogethes brachialis* (ERICHSON, 1845) – (SZYMCZAKOWSKI 1973)
- Lamiogethes difficilis* (HEER, 1841) – (BYK 2007)
- Lamiogethes ochropus* (STURM, 1845) – (BYK 2007)
- Meligethes denticulatus* (HEER, 1841) – (BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Sagittogethes umbrosus* (STURM, 1845) – (BYK 2007)
- Cychramus luteus* (FABRICIUS, 1787) – (BOROWSKI 2007; BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Cychramus variegatus* (HERBST, 1792) – (BOROWSKI 2007; BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Cyllodes ater* (HERBST, 1792) – (BOROWSKI 2007; BYK 2007)
- Ipidia binotata* REITTER, 1875 – (LASOŃ 1998; BYK 2007; MOKRZYCKI 2007; RUTKIEWICZ 2007 jako *I. quadrimaculata* (QUENSEL, 1790))
- Pocadius adustus* REITTER, 1888 – (BOROWSKI 2007)
- Pocadius ferrugineus* (FABRICIUS, 1775) – (BOROWSKI 2007; BYK 2007; MOKRZYCKI 2007)
- Soronia grisea* (LINNAEUS, 1758) – (BYK 2007)

Gatunki nowe dla Gór Świętokrzyskich

KATERETIDAE

Brachypterolus linariae (STEPHENS, 1830)

- Kielce (DB73), 30 VI 1985 – 1ex., 28 VII 1994 – 1 ex., leg. MB;
- Pasma Daleszyckie (DB82), 7 VII 1993 – 1ex., leg. MB.

Brachypterolus pulicarius (LINNAEUS, 1758)

- Kielce (DB73), 30 VI 1985 – 1 ex., 13 VII 1992 – 1 ex., 6 VII 1995 – 1 ex., leg MB;

- Mójcza (DB73), 2 VII 1992 – 1 ex., leg. MB;
- Pasma Daleszyckie (DB82), 7 VII 1993 – 1 ex., leg. MB.

Brachypterus glaber NEWMAN, 1834

- Kielce (DB73), 11 VI 1992 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Stokowa Góra (DB63), 2 VIII 1990 – 1 ex., leg. MB.

Brachypterus urticae (FABRICIUS, 1792)

- Kielce - Góra Dalnia (DB73), 30 VII 1981 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Góra Szydłowskowska (DB73), 10 VIII 1989 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Piaski (DB73), 9 VI 1983 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 13 VII 1995 – 1 ex., leg. MB;
- Pasma Zgórskie (DB63), 17 VI 1996 – 1 ex., leg. MB.

Heterhelus scutellaris (HEER, 1841)

- Dyminy (DB73), 17 IV 2002 – 1 ex., leg. MB;
- Kaczyn (DB82), 23 V 1980 – 2 ex., leg. MB;
- Kielce - Biesak (DB73), 2 VI 1987 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Piaski (DB73), 25 IV 1995 – 3 ex., leg. MB;
- Niestachów (DB83), 6 V 1984 – 1 ex., leg. MB;
- Pasma Zgórskie (DB63), 5 V 1987 – 2 ex., leg. MB;
- Zagnańsk (DB74), 2 V 1994 – 1 ex., leg. MB;
- Zgórsko (DB63), 2 V 1996 – 1 ex., leg. MB.

Kateretes pedicularius (LINNAEUS, 1758)

- Domaszowice (DB73), 7 VII 1990 – 1 ex., 2 V 1991 – 1 ex., 20 VII 1992 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Malików (DB63), 17 VI 2007 – 1 ex., leg. MB;
- Wola Kopcowa (DB73), 13 V 1993 – 1 ex., leg. MB.

NITIDULIDAE

Carpophilus hemipterus (LINNAEUS, 1758)

- Kielce (DB73), 7 X 2004 – 1 ex., leg. MB.

Carpophilus marginellus MOTSCHULSKY, 1858

- Kielce (DB73), 10 VI 1999 – 1 ex., leg. MB;
- Wola Kopcowa (DB73), 11 VI 1995 – 1 ex., leg. MB.

Cryptarcha strigata (FABRICIUS, 1787)

- Wola Kopcowa (DB73), 25 VII 1995 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) aestiva (LINNAEUS, 1758)

- Dyminy (DB73), 10 V 1990 – 1 ex., leg. MB;
- Góra Sosnowica ad Zagnańsk (DB74), 24 V 1988 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce (DB73), 14 V 1992 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Góra Szydłowska (DB73), wielokrotne obserwacje w latach 1990–2000, leg. MB;
- Kielce - Piaski (DB73), 23 IV 1995 – 2 exx., leg. MB;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 6 V 1991 – 2 exx., leg. MB;
- Pasma Zgórskie (DB63), 3 V 1994 – 2 exx., leg. B;
- Smuga ad Ciekoty (DB84), 8 VII 2007 – 1 ex., leg. MW.

Epuraea (Epuraea) angustula STURM, 1844

- Kielce - Piaski (DB73), 24 IV 1986 – 1 ex., leg. MB;
- Kostomłoty (DB74), 8 IV 1982 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) biguttata (THUNBERG, 1784)

- Kielce - Piaski (DB73), 29 IV 1994 – 1 ex., 28 III 1999 – 1 ex., leg. MB;
- Wola Kopcowa (DB73), 11 VI 1995 – 1 ex., leg. MB;
- Zagnańsk (DB74), 11 VII 1992 – 2 exx., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) guttata (OLIVIER, 1811)

- Kielce - Piaski (DB73), 24 VIII 1983 – 1 ex., 19 VI 1984 – 1 ex., leg. MB;
- Wola Kopcowa (DB73), 11 VI 1995 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) longula ERICHSON, 1845

- Kielce - Góra Dalnia (DB73), 29 V 1986 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) melina ERICHSON, 1843

- Mójcza (DB73), 28 VII 1990 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) pygmaea (GYLLENHAL, 1808)

- Kielce - Piaski (DB73), 11 VII 1990 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraea) unicolor (OLIVIER, 1790)

- Kaczyn (DB82), 12 V 1983 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Piaski (DB73), 15 IV 1986 – 1 ex., 29 IV 1987 – 2 exx., leg. MB;
- Wola Kopcowa (DB73), 25 VII 1995 – 1 ex., leg. MB.

Epuraea (Epuraeanella) limbata (FABRICIUS, 1787)

- Kielce (DB73), 19 XI 1996 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Białogon (DB63), 27 V 1996 – 1 ex., leg. MB.

Acanthogethes solidus (KUGELANN, 1794)

- Cząstków ad Nowa Słupia (EB03), 18 VI 1994 – 2 exx., leg. MB; 20 VI 2007 – 2 exx., leg. MW;
- Kielce - Góra Dalnia (DB63), 30 VII 1981 – 1 ex; 7 VI 2001 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Góra Grabina (DB73), 1 VIII 1985 – 1 ex; 30 VI 1992 – 2 exx., leg. MB;
- Kielce - Malików (DB63), 1 V 1988 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Stokowa Góra (DB63), 18 VII 1993 – 1 ex., leg. MB;
- Kozie Rogi ad Brusznia (DB63), 18 VII 1987 – 1 ex., leg. MB.

Astylogethes subrugosus (GYLLENHAL, 1808)

- Zgórsko (DB63), 2 V 1996 – 1 ex., leg. MB.

Boragogethes rosenhaueri (REITTER, 1871)

- Kielce - Wietrznia (DB73), 16 V 1991 – 1 ex., leg. MB.

Boragogethes symphyti (HEER, 1841)

- Kielce - Pietraszki (DB 63), 1 X 2000 – 1 ex., leg. MB.

Brassicogethes coeruleovirens (FÖRSTER, 1849)

- Domaszowice (DB73), 7 VII 1990 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Baranówek (DB73), 24 IV 1991 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Tarczówka (DB 73), 31 VIII 1987 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Piaski (DB73), 25 IV 1995 – 1 ex., leg. MB.

Fabogethes nigrescens (STEPHENS, 1830)

- Kielce - Piaski (DB73), 28 III 1989 – 1 ex., leg. MB;

- Suków (DB72), 1 VIII 1987 – 1 ex., leg. MB;
- Zgórsko (DB63), 2 V 1996 – 1 ex., leg. MB.

Genistogethes carinulatus (FÖRSTER, 1849)

- Domaszowice (DB73), 25 VI 1992 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Wietrznia (DB73), 21 V 1995 – 1 ex., leg. MB;
- Zgórsko (DB63), 15 V 1993 – 1 ex., leg. MB.

Lamiogethes brunnicornis (STURM, 1845)

- Domaszowice (DB73), 25 VI 1992 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Góra Szydłówkowska (DB73), 10 VIII 1989 – 1 ex., leg. MB.

Lamiogethes pedicularius (GYLLENHAL, 1808)

- Domaszowice (DB73), 23 IV 1994 – 1 ex., leg. MB.;
- Świętokrzyski Park Narodowy, Obwód ochronny Klonów, uroczysko „Psarski Dół”, oddz. 256/260 (DB84), 12 IX 2009 – 3 exx., *Ranunculus* sp., leg. AL.

Sagittogethes maurus (STURM, 1845)

- Kielce - Białogon (DB63), 30 VIII 1990 – 1 ex., leg. MB.

Sagittogethes ovatus (STURM, 1845)

- Kielce (DB73), 27 IV 1993 – 2 exx., leg. MB.

Stachygethes ruficornis (MARSHAM, 1802)

- Kaczyn (DB82), 22 VII 1990 – 1 ex., leg. MB.

Stachygethes assimilis (STURM, 1845)

- Kielce - Wietrznia (DB73), 16 V 1991 – 1 ex; 5 V 1993 – 2 exx; 5 V 1994 – 1 ex; 21 V 1995 – 2 exx., leg MB;
- Pasma Zgórskie (DB63), 14 V 1994 – 1 ex., leg. MB.

Amphotis marginata (FABRICIUS, 1781)

- Pasma Zgórskie (DB63), 4 VII 1994 – 1 ex., leg. MB .

Nitidula rufipes (LINNAEUS, 1767)

- Kielce - Dobromyśl (DB63), 16 V 1981 – 3 exx., leg. MB;

- Kielce - Białogon (DB63), 19 VI 1988 – 2 exx.; 22 VII 1988 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Malików (DB63), 1 V 2004 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Góra Grabina (DB73), 4 VI 1987 – 1 ex., leg. MB;
- Dyminy (DB72), 5 V 1982 – 1 ex., leg. MB.

Omosita colon (LINNAEUS, 1758)

- Kielce - Białogon (DB63), 19 V 1982 – 1 ex., leg. MB.

Omosita depressa (LINNAEUS, 1758)

- Kielce - Baranówek (DB73), 28 VII 1995 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Piaski (DB73), 29 IV 1994 – 1 ex., leg. MB.

Omosita discoidea (FABRICIUS, 1775)

- Kielce - Białogon (DB63), 14 IV 1990 – 1 ex., leg. MB.

Soronia punctatissima (ILLIGER, 1794)

- Zagnańsk (DB74), 5 VII 1989 – 1 ex., leg. MB.

Thalycra fervida (OLIVIER, 1790)

- Kielce - Białogon (DB63), 8 X 1988 – 1 ex., leg. MB;
- Kielce - Brusznia (DB63), 16 VIII 1983 – 1 ex., leg. MB.

Wśród wymienionych gatunków niektóre zasługują na szczególną uwagę ponieważ wskazują na znaczną wartość przyrodniczą Gór Świętokrzyskich. Są to m.in. gatunki związane z lasami o charakterze pierwotnym lub zbliżonym do pierwotnego. Należą do nich: *Eपुरaea angustula*, *E. binotata*, *E. fageticola* i *E. rufomarginata*.

Lista wykazanych gatunków, posiadających bardzo zróżnicowane preferencje środowiskowe wskazuje, jak wielkie jest bogactwo i różnorodność biotopów występujących w Górach Świętokrzyskich.

SUMMARY

Till recently the sap beetles (Coleoptera: Kateretidae, Nitidulidae) of the Świętokrzyskie Mts. were practically unknown. The fact can be illustrated by "Katalog fauny Polski" (BURAKOWSKI i in. 1986), which reported only two Nitidulidae species from the area out of

88 recorded in all Poland (SZYMCZAKOWSKI 1973). After the catalogue was published, no research focusing on sap beetles was conducted on the area for a long time, hence during the first dozen years the list was expanded only by 1 species (LASOŃ 1998). Only the valorisation study of forest ecosystems of the Świętokrzyskie Mts. (BOROWSKI, MAZUR 2007) contributed to the knowledge. The publications related to the project reported 1 Kateretidae species and 26 Nitidulidae species.

Based on reference data and author's collections 7 Kateretidae species were reported from the Świętokrzyskie Mts., including 6 new for the area, as well as 64 Nitidulidae species (32 not reported from the Świętokrzyskie Mts. previously).

Among the listed species some merit particular attention, as they indicate a considerable natural value of the Świętokrzyskie Mts. Those are species related to forests of primeval character or close to that, including: *Eपुरaea angustula*, *E. binotata*, *E. fageticola* and *E. rufomarginata*.

The number of species with very varied habitat preferences indicates the abundance and diversity of the biotopes in the Świętokrzyskie Mts.

PIŚMIENNICTWO

- AUDISIO P., CLINE A. R., DE BIASE A., ANTONINI G., MANCINI E. i in. 2009: Preliminary Re-examination of genus-level taxonomy of the pollen beetle subfamily Meligethinae (Coleoptera: Nitidulidae). *Acta ent. Mus. Nation. Pragae*, **49** (2): 341-504.
- BOROWSKI J. 2007: Waloryzacja drzewostanów Gór Świętokrzyskich przy wykorzystaniu mycetobiontycznych chrząszczy grzybów nadrzewnych. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.): Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zoindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa: 119-147.
- BOROWSKI J., MAZUR S. (red.) 2007: Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zoindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa. 236 ss.
- BYK A. 2007: Waloryzacja lasów Gór Świętokrzyskich na podstawie struktury zgrupowań chrząszczy saproksylicznych. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.): Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zoindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa: 57-118.
- BUCHHOLZ L., BIDAS M. 2007: Dotychczasowy stan poznania fauny i nowe informacje o sprężykach (Coleoptera: Elateridae, Eucnemidae, Throscidae) Gór Świętokrzyskich. *Wiad. entomol.*, **26** (4): 257-278.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1986: Chrząszcze Coleoptera – Cucujoidea, część 1. *Kat. Fauny Pol.*, Warszawa, XXIII, **12**: 1-266.
- KONDRACKI J. 1998: Geografia regionalna Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. 441 ss.
- LASOŃ A. 1998: Nowe stanowiska polskich Kateretidae i Nitidulidae (Coleoptera). *Wiad. entomol.*, **17** (3-4): 157-163.
- LÖBL I. , SMETANA A. 2007: Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 4: Elateroidea, Derodontoidea, Bostrichoidea, Lymexyloidea, Cleroidea, Cucujoidea. Apollo Books, Stensrup. 935 ss.

- MOKRZYCKI T. 2007: Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich na podstawie struktury zgrupowań chrząszczy związanych z pniakami. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.): Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa: 148-193.
- RUTKIEWICZ A. 2007: Waloryzacja lasów Gór Świętokrzyskich na podstawie struktury zgrupowań chrząszczy saproksylicznych powierzchni pni drzew. [W:] BOROWSKI J., MAZUR S. (red.): Waloryzacja ekosystemów leśnych Gór Świętokrzyskich metodą zooindykacyjną. Wydawnictwo SGGW, Warszawa: 20-56.
- SZYMCZAKOWSKI W. 1973: Dalsze materiały do znajomości chrząszczy (Coleoptera) biotopów kserotermicznych Polski. Acta zool. cracov., **18**: 183-216.